

Asia: VN/23793/2023

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi työttömyysturvalain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Lausuttavaa ansiopäivärahan määrän alentamista koskevasta ehdotuksesta?

Hallituksen esityksessä ehdotetaan ansiopäivärahan porrastettua alenemista. Tilastojen mukaan noin 60% työnhakijaksi ilmoittautuneista työllistyy ensimmäisen kolmen kuukauden aikana ja voidaankin ajatella, että porrastamisen vaikutukset heihin olisivat suhteellisen vähäiset. Heikennykset kohdistuisivatkin erityisesti niihin, joiden työllistyminen on muutenkin vaikeampaa.

Vaikka porrastaminen voi vaikuttaa kaiken kaikkiaan työttömien nopeampaan työllistämiseen, katsomme, että esitetty 40 päivän porrastus tapahtuu kovin varhain. Monilla työnhakijoilla on tarve erilaisiin esimerkiksi valmentaviin palveluihin ja etuuksien pikainen leikkaus voi hankaloittaa motivoitumista palveluiden käyttöön ja siksi jopa hidastaa työllistymistä.

Hämeen TE-toimisto tukee esityksen yleistä suuntausta ja katsoo, että porrastettu ansiopäiväraha motivoi hakijoita paremmin kuin samana pysyvä, mutta ehdotamme harkittavaksi ansiopäivärahan alennuksen siirtämistä esimerkiksi 60 tai 80 päivään tai jopa 100 päivään, joka tulee olemaan kuntien kannustavan rahoitusmallin ensimmäinen porras.

Lausuttavaa palkkatuetta työtä ja työssäolohtoa koskevasta ehdotuksesta?

Esityksessä ehdotetaan, että palkkatuetta ei jatkossa kerryttäisi palkansaajan työssäolohtoa lukuun ottamatta palkkatukea alentuneesti työkykyisten palkkaamiseen. Tämä tarkoittaisi käytännössä, että palkkatuen tarkoitus säilyisi työllistymisen edistämiseksi avoimille työmarkkinoille, mutta sen luonne muuttuisi enemmänkin työvoimapalvelun tyyppiseksi.

Palkkatuen merkitys työnhakijan tulevalle työllistymiselle on selkeä, mutta palkkatyötä tekevän näkökulmasta työssäolohtoon kertymättömyys tulee näyttäytymään epäreiluna ja todennäköisesti

vähentää palkkatukityön suosiota. Jo nykyinen työssäoloehdon täyttyminen 75 prosenttisesti on erittäin kyseenalainen yhdenvertaisuuden näkökulmasta.

Lisäksi kuntien motivaatio käyttää palkkatukityötä työllistämiseen saattaisi vähentyä, koska vaikutusta kannustavaan rahoitusmalliin ei ole silloin, jos työntekijä palaa työnhakijaksi. Palkkatuetun työn huono maine voi vahvistua, ja ikääntyneiden ja kouluttamattomien työllistymismahdollisuudet vähenisivät, mikä saattaisi vaikuttaa heikentävästi heidän asemaansa työmarkkinoilla.

Lausuttavaa työllistämismahdollisuuden ja siihen liittyvän sääntelyn kumoamisesta?

Esityksessä ehdotetaan muutoksia työttömyysturvalakiin koskien ikäsidonnaista työssäoloehdotusta ja velvoitetyöllistämistä. Muutoksen mukaan palkansaajan työssäoloehdotus ei kertyisi työllistymistä edistävällä palvelulla, ja samalla kumottaisiin sääntely velvoitetyöstä kokonaisuudessaan.

Esitys perustelee muutoksia sillä, että velvoitetyöllistäminen johtaa usein työllistettyjen palaamiseen työttömiksi ja tavoite on ollut lähinnä työssäoloehdotuksen täyttäminen eikä työmarkkinoille paluu. Toki esitys tavoittelee sitä, että hakijat pyrkisivät enemmän avoimille työmarkkinoille, mutta tosiasialliset mahdollisuudet iäkkäillä työnhakijoilla työllistyä pitkittyneen työttömyyden jälkeen avoimille työmarkkinoille ovat heikot.

Esitys tulee vähentämään työllistymisiä. Esityksen vaarana onkin, että sen vaikutus tulee olemaan pelkästään iäkkäiden työnhakijoiden tulotason ja työmahdollisuuksien heikentyminen. Työmarkkinoilla todettuun ikärasismiin tulisi tarttua myös työllistämistä kannustavin keinoin, ei iäkkäiden työnhakijoiden tilannetta heikentämällä.

Lausuttavaa työttömyysturvaseuraamuksista koskevasta ehdotuksesta?

Työttömyysturvalain 2 a luvun 6 §:n mukaan henkilöllä on pätevä syy kieltäytyä työstä, jos osaaikatyöstä maksettava palkka, vähennettynä työmatkakustannuksilla ja muilla työn vastaanottamisen aiheuttamilla kustannuksilla, jää pienemmäksi kuin hänelle muutoin maksettava työttömyysetuus. Ansiopäivärahan porrastaminen vaikuttaisi myös näihin kuluvertailuihin ja lisäisi tilanteita, jolloin työstä kieltäytyminen olisi sanktioitavaa. Näitä tilanteita on kuitenkin ollut työttömyysturvan käsittelyssä hyvin vähän, joten lakimuutoksen kokonaisvaikutukset olisivat vähäiset. Palkkatukityön toimiminen työssäolovelvoitteiden purkamisessa samantarvoisesti työllistymistä edistävien palveluiden kanssa on hyvä uudistus.

Lausuttavaa ehdotuksesta, joka koskee luopumista eräistä työssäoloehdotusta ja ansiopäivärahan määrää koskevista ikäsidonnaisista poikkeuksista?

Velvoitetöyöllistämisen poistaminen lisää työttömyyttä yli 57-vuotiaiden ryhmässä ja lisää todennäköisesti toimeentulotuen tarvetta, koska työttömyydet tässä ryhmässä ovat hyvinkin pitkittyneitä. Ikääntyneet työnhakijat ovat vaikeasti työllistyviä omasta tahdostaan riippumatta.

Lausuttavaa vaikutuksista kotitalouksiin?

Vaikutukset kohdistuvat erityisesti työikäisten yhden hengen talouksiin sekä 55-65-vuotiaiden ikäryhmään. Työttömyysetuuksien pienentäminen kasvattaa tarvetta muihin yhteiskunnan tukiin, mutta vaikutus työllisyyden kohenemiseen on todennäköisesti pieni.

Lausuttavaa esityksen taloudellisista vaikutuksista (ml. vaikutukset julkiseen talouteen, työllisyyteen ja kuntiin)?

-

Lausuttavaa vaikutuksista toimeenpanijoihin (ml. vaikutukset työttömyysetuuden maksajiin ja julkisen työvoimapalvelun järjestäjään)?

Uudistus vähentäisi TE-palveluiden työmäärää hieman, koska palkkatukityöllistäminen luultavasti vähenee jonkun verran ja velvoitetöyöt jäävät kokonaan pois. Siirtymävaiheessa mahdolliset järjestelmämuutokset ja ohjeistuksen uusiminen ja perehtyminen lisäävät kuormitusta hieman.

Lausuttavaa muista vaikutuksista (ml. vaikutukset yrityksiin ja muihin työnantajiin)?

-

Lausuttavaa siitä miten muutosten vaikutuksia voitaisiin seurata ja arvioida jälkikäteen?

-

Lausuttavaa voimaantulosta ja siirtymäsäännöksestä?

Lain voimaan tulon aikataulu on tiukka. On tärkeää, että muutokseen liittyvä viestintä ja ohjeistus saadaan hoidettua hyvin ennen voimaantuloa. Myös työnhakija-asiakkailta tulee olla voimassa olevan lainsäädännön mukainen tieto heihin vaikuttavista muutoksista.

Muuta lausuttavaa esityksestä?

-

Kohdennettu kysymys TE-toimistoille ja työllisyyden edistämisen kuntakokeilussa mukana oleville kunnille: Mikä on tilastotietoihin tai arvioon perustuva käsityksenne muutoksen taloudellisista ja muista vaikutuksista, jos palkkatuettu työ kerryttäisi kokonaisuudessaan työssäolovelvoitetta ja koulutusta vailla oleville nuorille asetettua seuraamusta?

-

